Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 17. Dnia 28. Kwietnia 1855.

Statystyka zakładów naukowych
w administracyjnym okręgu lwowskim z r. 1854.

(Dalszy ciąg. Obacz Nr. 13, 14 i 16 Dodatku tygodniowego.)

Gymnazya
lwowskiego okręgu administracyjnego.

Do tego okręgu administracyjnego należy ośm gymnazyów, między temi sześć kompletnych wyższych gymnazyów o ośmiu klasach, mianowicie dwa we Lwowie, tudzież wyższe gymnazya w Przemyślu, Samborze, Stanisławowie i Tarnopolu, nakoniec dwa gymnazya o sześciu klasach w Brzeżanach i w Buczaczu.

Data statystyczne tych gymnazyów na rok szkolny $185^3/_4$ podajemy w następujących wykazach.

1. Lwowskie gymnazyum akademiczne.

Gremium nauczycielskie przy akademicznem gymnazyum we Lwowie składało się z jednego Dyrektora, 5 zwyczajnych nauczycieli, 11 suplentów, między tymi 5 stanu duchownego, 5 nauczycieli pobocznych, razem z 22 członków.

W klasie	Liczba uczniów			Według narodowości			Według wyznania				Między tymi		
	Publiczni	Prywatni	Razem	Polacy	Rusini	Innych narodowości	Rzym. kat.	Grec. kat.	Ewangel.	Izrael.	Stypendiści	Płacący dydaktrum	Uwolnieni od dydak.
I.	71	2	73	12	42	19	20	42	1	10	—	51	34
II.	73	6	79	24	36	19	28	36	—	15	3	48	40
III.	49	2	51	5	31	15	10	31	—	10	—	49	19
IV.	48	1	49	14	26	9	18	26	1	4	3	31	28
V.	52	1	53	7	25	21	22	25	—	6	3	37	21
VI.	52	2	54	10	24	20	24	24	—	6	3	32	26
VII.	76	—	76	25	36	15	35	36	—	5	43	23	53
VIII.	60	—	6	17	34	9	24	34	—	2	28	36	37
Ogół.	481	14	195	114	254	127	181	254	2	58	83	307	258

Kwota stypendyów wynosiła w ogóle 8055 złr. $50^2/_5$

Duchowni członkowie gremium nauczycielskiego są księża świeccy, mianowicie czterech grecko-katolickiego a jeden łacińskiego obrządku. W liczbie podrzędnych nauczycieli objęty jest także izraelicki nauczyciel religii, który udziela nauki w dwóch oddziałach; do pierwszego należą uczniowie niższego, do drugiego uczniowie wyższego gymnazyum i pobierają tę naukę po dwie godzin, razem cztery godzin na tydzień. Izraelicki nauczyciel religii pobiera z lwowskiego żydowskiego funduszu domestykalnego stałą roczną remuneracyę w kwocie 200 złr., ale jest oraz obowiązany udzielać nauki religii uczniom wszystkich wyższych zakładów naukowych we Lwowie.

Z dydaktrów wpłynęło z tego gymnazyum do funduszu szkolnego 327 złr. m. k., a z taks przyjęcia, które przeznaczone są na pomnożenie środków naukowych, zebrano 587 złr. m. k.

Do egzaminu maturitatis zgłosiło się 42 uczniów publicznych i 11 externistów. Dwudziestu dwóch publicznych uczniów i jeden externista odstąpili podczas takzwanych interstycyów od egzaminu, tak iż tylko 30 kandydatów, [między tymi dziesięć externistów zdawało pisemny i ustny egzamin maturitatis. Z tych uznano dwóch za szczególnie uzdolnionych do uniwersytetu, a 23, między tymi 7 externistów za zdolnych, zaś czterech, między tymi dwóch externistów reprobowano na rok, a jednego externistę na zawsze.

Oprócz obowiązujących przedmiotów udzielano w tym zakładzie naukowym polskiego, włoskiego i francuzkiego języka, tudzież kaligrafii i śpiewu. Na naukę języka polskiego uczęszczało w pierwszym kursie 50, w drugim 48; na naukę języka francuzkiego w pierwszym kursie 15, w drugim 9; na język włoski w pierwszym kursie 11, w drugim 9; na kaligrafię w pierwszym kursie 222, w drugim 162; nakoniec na naukę śpiewu w pierwszym kursie 101, w drugim 69 publicznych uczniów. W honoraryach dla nauczyciela śpiewu wpłynęła 72 złr.

Oprócz języka niemieckiego, który jest językiem naukowym, uczą w tem gymnazyum języka halicko-ruskiego jako przedmiotu obowiązującego. Jednak na mocy istniejących przepisów, mogą niektórzy uczniowie wyjątkowo być uwolnieni od nauki tego języka, a natomiast uczyć się języka polskiego. W upłynionym roku szkolnym dyspenzowano w ten sposób 41 uczniów tego gymnazyum od nauki języka halicko-ruskiego.

Ten zakład posiada następujące zbiory naukowe: bibliotekę liczącą 1399 tomów, 131 fizycznych i chemicznych aparatów. Do historyi naturalnej 7 dzieł z obrazami, 848 egzemplarzy owadów, 90 konchylów i 5 ptaków dla zoologii; 572 egzemplarzy roślin, 569 minerałów i 12 modelów krzyształów; do nauki jeografii: 25 map księżyca, 8 atlasów, dwa globy, 1 teluryum, 1 lunaryum, tudzież 27 sztuk matematyczno-astronomicznych figur i zbiór monet. W porównaniu z rokiem szkolnym $185^2/_3$ przybyło więc do zbioru środków naukowych przy tym zakładzie 405 tomów, 10 fizycznych aparatów, 2 dzieła z obrazami, 3 egzemplarze do zbioru historyi naturalnej, 4 mapy księżyca, tellurium, lunaryum i zbiór numizmatów.

2. Lwowskie drugie gymnazyum z czteroma pobocznemi klasami niższego gymnazyum.

Gremium nauczycieli składało się z jednego dyrektora, 11 zwyczajnych nauczycieli, między tymi jeden stanu duchownego, 8 suplentów, między tymi 4 duchownych, 7 podrzędnych nauczycieli, między tymi jeden duchowny; ogółem z 27 członków.

W klasie	Liczba uczniów			Według narodowości			Według wyznania religijnego					Między tymi		
	Publiczni	Prywatni	Razem	Polacy	Rusini	Należący do innych narodów	Rzym. kat.	Grec. kat.	Grecko-nieunickiego.	Ewangel. augsburg.	Izraelici	Stypendyści	Płacący dydaktrum	Uwolnieni od dydaktrum
I.	73	6	79	39	16	24	49	16	2	—	12	1	55	24
II.	54	8	62	37	10	15	47	10	—	—	5	7	36	26
III.	53	3	56	27	12	17	33	10	2	1	10	2	37	19
IV.	57	7	64	32	6	26	41	5	1	1	16	9	40	24
V.	47	4	51	27	12	12	32	10	2	—	7	5	37	14
VI.	34	1	35	18	4	13	27	4	—	—	4	5	26	9
VII.	27	1	28	14	8	6	19	8	—	—	1	—	15	13
VIII.	20	2	22	16	3	3	17	3	—	—	2	2	14	8
Razem . .	365	32	397	210	71	116	265	66	7	2	57	31	260	137
Klasy poboczne I.	33	3	36	26	4	6	32	4	—	—	—	—	25	11
Klasy poboczne II.	22	6	28	24	2	2	25	2	—	—	1	1	26	2
Klasy poboczne III.	22	3	25	21	2	2	22	2	—	—	1	2	15	10
Klasy poboczne IV.	19	2	21	20	—	1	20	—	—	—	1	3	15	6
Klasy poboczne Razem	96	14	110	91	8	11	99	8	—	—	3	6	81	29
Ogółem	461	46	507	301	79	127	364	74	7	2	60	37	341	166

Kwota stypendyów 4790 złr. m. k.

Duchowni członkowie nauczycielskiego gremium są księża świeccy mianowicie czterech łacińskiego a dwóch grecko-katolickiego obrządku.

W ośmiu klasach głównego gymnazyum jest oprócz niemieckiego, który jest językiem naukowym, także język polski lub halicko-ruski obowiązującym, mianowicie w taki sposób, że rodzicom wolno jeden lub drugi język wybrać dla swych synów, wtedy wybrany język jest obowiązujący. Zaś w czterech klasach pobocznych wykładają wszystkie przedmioty w języku polskim oprócz jeografii i historyi, które się w III i IV klasie wykładają po niemiecku. Jednak uczą niemieckiego języka we wszystkich czterech klasach jako przedmiotu obowiązującego, mianowicie w pierwszych dwóch klasach po sześć, a w trzeciej i czwartej po pięć godzin na tydzień.

Oprócz obowiązujących przedmiotów wykładano w tem gymnazyum następujące wolne przedmioty: języki franzuzki, angielski i włoski. Przytem udzielano nauki kaligrafii i śpiewu.

Do egzaminu maturitatis z końcem roku szkolnego zgłosiło się 20 abituryentów, z tych zdawało 18 egzamin. Jednego uznano z wyszczególnieniem za zdolnego na uniwersytet, dziesięciu uznano za dojźrzałych; siedmiu reprobowano, z tych czterech na sześć miesięcy, jednego na rok a dwóch bez oznaczenia terminu egzaminu.

Ten zakład naukowy posiada następujące zbiory: bibliotekę o 1732 tomach, 79 fizycznych i chemicznych aparatów; cztery dzieła z obrazami dla historyi naturalnej, 40 wypchanych ptaków, 500 zasuszonych roślin, 545 minerałów i 20 modelów krzyształów; w wydziale jeografii 29 map ściennych, 7 atlantów, 1 globus, 1 tellurium, nakoniec 30 sztuk figur matematycznych i astronomicznych.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Obrót handlu krajowego w lutym 1855.

Podziałem według porządku nowej taryfy z 1. stycznia 1854.

(Obacz Nr. 1, 11 i 14 Dodat. tygodniowego.)

Przywóz do kraju.

Wprowadzono		do Galicyi	w Krakowskie	na Bukowinę
	Funtów			
Kakao w łupach i trzebione .	„	4,10.90	4,23.89	—
„ tarte i w masie . .	„	44.00	—	—
Kawa surowa i surogaty .	„	445,32.64	454,45.36	38,44.06
„ palona	„	3.00	6.00	—
Korzenie pospolite . . .	„	162,38.62	56,50.02	4,73.42
„ przednie . . .	„	30,01.08	7,97.42	1,17.12
„ najprzedniejsze .	„	60.43	41.96	1.26
Owoce południowe przednie	„	628,53.33	129,80.63	32,34.99
„ „ średnie	„	228,21.96	157,89.17	5,42.80
„ „ pospolite	„	65,30.52	67,93.65	3,00.16
Herbata	„	855,48.56	19,95.62	2,14.18
Cukier rafinowany . . .	„	139,59.71	27,75.65	15,00.57
Tytuń i tabaka dla prywatnych	„	15.20	23.40	1,11.51
Zboże, pszenica, orkisz .	„	2317,21.25	72,00.00	12384,45.00
„ ze związku celnego .	„	—	9370,75.00	—
„ żyto kukurudza, hreczka.	„	2797,79.50	804,51.50	60641,28.00
„ ze związku celnego .	„	—	11636,74.55	—
„ jęczmień, słód, owies.	„	901,10.00	130,50.00	19030,90.00
„ „ „ ze związku celnego	„	—	2159,37.85	—
Ryż czyszczony	„	45,67.00	691,30.20	—
Mąka i mieliwo	„	146,19.00	44,05.00	1536,62.85
„ z związku celnego .	„	—	331,85.00	—
Rośliny, nasiona olejne . .	„	1197,51.00	168,00.00	—
„ bliżej nieoznaczone .	„	53,78.64	25,63.14	46.96
Ryby, śledzie, sztokfisz .	„	977,12.20	1917,49.00	25,83.22
Bydło rzeźne i robocze: woły, byki	sztuk	2	—	—
Owce	„	—	4	304
Nierogacizna	„	3	31	2951
Konie i źrebięta	„	10	—	100
Skóry i futra niewyprawne	funtów	39,37.00	1,07.00	1.04
„ „ wyprawne . .	„	7,39.67	89.35	2,33.82
Łoje i tłuszcz	„	3359,29.27	2429,67.25	979,83.84
Oliwa	„	104,18.47	25,53.47	2,79.46
Olej z terpentyną mieszany .	„	99,83.41	—	—
Trunki gorące, wódka, spirytus, arak, rum . . .	„	2751,17.03	188,57.78	8,34.80
„ słodzone likwory .	„	2,38.60	1,70.83	—
Wino w butelkach	„	37,03.80	—	3,86.88
„ w beczkach	„	14,15.00	—	—
„ moldawskie	„	—	—	1276,15.13
	stóp kubicznych			
Drzewo na opał	„	9072	—	—
„ transportem lądowym	„	11,952	43,932	4.576
„ fabryczne	„	18	—	1299
„ transportem lądowym	„	6,225	2,681	—
	Funtów			
Materye farbierskie: kosznila, indygo	„	2,19.90	4.00	—
Żelazo	„	5,23.00	—	—
Stal	„	—	3,31.00	—
Blacha żelazna bielona . .	„	2,18.00	—	—
Żelazo lane	„	—	1,65.00	24,97.03
Bawełniana w przędzy i wata	„	12.00	—	1,40.81
„ „ bielona	„	14,65.91	5,84.28	15.96
„ „ farbowana	„	7,40.89	—	—
„ „ ze związku celnego .	„	—	3,75.81	—
	Funtów			
Przędza lniana w niciach . .	„	4.00	—	—
Wyroby bawełniane średnie	„	19,62.00	—	7.14
„ „ przednie	„	22,01.15	—	1,74.86
„ „ ze związku celnego	„	—	6.80	—
„ „ najprzedniejsze . . .	„	29.00	—	—
„ „ ze związku celnego .	„	—	0.80	—
Wyroby lniane najpospolitsze	„	—	38.00	20.50
„ „ pospolite . .	„	7.00	—	—
„ „ średnie . .	„	—	7.80	—
„ „ ze związku celnego .	„	—	0.60	—
„ „ przednie ze związku celnego	„	—	9.20	—
Wyroby wełniane najpospolitsze. .	„	—	50.95	1,17.00
„ „ pospolite	„	21.00	—	—
„ „ średnie . .	„	23,20.90	1,20.75	14.45
ze związku celnego. .	„	—	14.88	38.00
„ „ przednie .	„	97.00	—	1.82
„ „ ze związku celnego .	„	—	51.68	—
„ „ najprzedniejsze . . .	„	0.25	—	—
Wyroby jedwabne przednie	„	71.68	1.05	1.21
„ „ ze związku celnego . .	„	6.41	12.25	—
„ „ pospolite .	„	43.00	—	2.42
„ „ ze związku celnego .	„	—	4.32	—
Suknie i stroje pospolite .	„	17.20	28.03	1.86
„ „ przednie .	„	2.70	12.00	—
„ „ najprzedniejsze . .	„	14.56	4.60	3.00
Papier pospolity	„	77.00	—	9.96
„ przedni	„	1,46.00	7.50	—
„ ze związku celnego.	„	32.00	4,93.20	—
„ najprzedniejszy . .	„	—	3.00	—
„ ze związku celnego .	„	—	10.88	—
Wyroby papierowe . . .	„	15.90	40.80	2,61.58
„ ze związku celnego	„	6.30	1,88.06	—
Wyroby kuśnierskie surowe	„	1,80.41	—	39.33
„ „ przerabiane.	„	3.00	—	—
Skóry proste	„	47,50.80	—	1,88.20
„ „ ze związku celnego. . .	„	—	36,55.75	—
„ „ przednie .	„	25.50	—	—
„ „ ze związku celnego. .	„	73.00	2,48.38	—
Wyroby skórzane i z kauczuku.	„	4.08	9.30	2.91
„ „ ze związku celnego .	„	—	3.20	—
„ „ przednie .	„	6.60	26.51	3.05
Portfeuille i paski ze związku celnego . .	„	—	32.20	—
„ łącznie przy innych wyrobach .	„	—	0.95	—

Wprowadzono		do Galicyi	w Krakowskie	na Bukowinę
	Funtów			
Rękawiczki	„	—	0.20	—
„ ze związku celnego	„	—	0.10	—
Wyroby kościane	„	1.84	—	—
„ „ ze związku celnego . .	„	—	39.11	—
Wyroby drewniane najpospolitsze	„	67,45.90	9,63.00	3,29.81
„ „ przednie	„	2.00	5.00	4.87
Meble ze związku celnego	„	—	16.40	—
„ „ najprzedniejsze . . .	„	46.15	39.75	—
„ „ ze związku celnego	„	—	0,50	—
Wyroby gliniane najpospolitsze .	„	4,01.00	—	—
„ „ pospolite .	„	4.48	—	22.16
„ „ ze związku celnego .	„	1.70	—	—
„ „ średnie . .	„	2,37.50	—	30,58
„ „ przednie . .	„	—	—	5.28
„ „ ze związkn celnego . .	„	—	8.35	—
„ „ najprzedniejsze	„	18,00	9.30	—
Porcelana ze związku celnego	„	—	0.30	—
„ łącznie przy innych wyrobach . . .	„	—	0.60	—
Wyroby żelazne najpospolitsze .	„	2,79.00	84.50	—
Wyroby żelazne ze związku celnego	„	—	7,00.90	—
„ „ pospolite .	„	27.70	—	—
„ „ ze związku celnego . .	„	14,12.00	16,35.62	—
„ „ przednie .	„	60.53	60.05	5.28
„ „ ze związku celnego . .	„	3,61.00	377,44.44	—
Wyroby z kruścu	„	4,45.35	7.90	2,52.46
„ cynkowe . . .	„	—	2.80	—
„ ze wiązku celnego	„	28.50	99.64	—
Maszyny żelazne	„	8,24.00	650,38.47	—
Drobny towar najprzedniejszy . . .	„	49.78	1,70.92	6.47
„ „ przedni . .	„	7.62	11.05	0.08
„ „ ze związku celnego . .	„	—	11.10	33.67
„ „ pospolity . .	„	76.33	12.88	1,45.78
„ „ ze związku celnego . .	„	—	16.09	—
Preparata chemiczne, farby przednie	„	0.18	3.00	—
Ołówki i lnbryka ze związku celnego	„	—	2.10	—
Materye farbierskie . . .	„	70.96	20.30	11.24
Mydło pospolite	„	1,79.55	0.32	6.98
„ pachniące	„	48.80	3.60	8.96
Książki, mapy i muzykalia	„	4,85.91	1,97.25	3,16.92
Obrazki i litografie . . .	„	23.10	14.52	—

Wywóz za granicę.

Wywieziono		z Galicyi	z Krakowskiego	z Bukowiny
	Funtów			
Żyto, kukurndza, hreczka	„	—	55,78.00	—
Owies i jęczmień	„	—	28,.50	—
Mąka i mieliwo	„	—	15,50.00	—
Potaż	„	—	236,36.00	—
Skóry i futra pospolite niewyprawne	„	6,00.00	47,77.00	—
Bawełna surowa	„	40,53.00	—	14,39.00
Gałgany	„	—	2.30	—

Pogląd
na osady na prawach obcych, sołtystwa, wybraniectwa, kniaźtwa, wsie wołoskie, lokacye, kolonie w Podtatrzu*).

Sołtystwa, właściwie lokacye wsi na prawie obcem, są u nas pojawem z Zachodu, a w szczególności obyczajem od Niemców przejętym. Najwcześniej ukazują się u nas sołtystwa w końcu XII. wieku — dały im początek powstałe z cudzoziemców klasztory, które też swoich ściągały ku uprawie pustych pól i karczowania lasów. W wschodnich ziemiach dzisiejszej Galicyi sołtystwa, wójtostwa i wybraniectwa coraz rzadsze, w zachodnich częstsze. Kolonizacya niemiecka idzie w Galicyi od zachodu ku wschodowi — ruska od wschodu i południa — wołoska od wschodu. Królowie u nas a książęta na Szlązku, najwięcej kolonii założyli w XIV wieku po wyludnieniu pustego po najściu Tatarów kraju. Najpóźniej zamieszkane podgórze tatrzańskie a klęską tą srodze dotknięte, przedstawia też najróżniejszą mozaikę osad, z wielorakich złożoną narodowości. Zobaczymy tu kolonie: Niemców, Tatarów, Szwedów, Rusinów, Wołochów, Litwinów, a nawet (w ostatnich czasach) i wsie żydowskie.

Wziąwszy na uwagę zaludnienie Sandeczczyzny, wypada w przecięciu, iż w niej $^1/_5$ część mieszkańców była kolonistami — a dziś? dziś prócz świeżych osad niemieckich w dolinie Sączów i Rusinów (wyróżnionych obrządkiem), cała ta mozaika tak się zamalgamowała, że trudnoby określać granice narodowości, gdy z nich tylko nazwy miejsc i gdzieniegdzie imienia własne ludzi pozostały. Może ktoś powie, że przyczyną tego zespolenia była okoliczność: iż osady obce niby oazy w pustyni zniknąć musiały w ogromie narodu — wyschnąć jako drobne źródła, gdy w nie zajrzy paląca słońca źrenica. Pewno, i to niebłahy powód — ale zasady do wytłumaczenia tego zjawiska głównie gdzieindziej szukać wypada. Szlachta połączona w naród jedną wiarą, wspólnem prawem, językiem, swobodą i obyczajem; była tem słońcem, co wszystko żywe nad ziemię wzniesione podnosi ku sobie — a to tylko wznieść się mogło, co jako punkta zaczepiania miało w sobie zarody tych węzłów, które szlachtę na jej wysokości utrzymywały. Chcąc więc piąć się ku tej wyżynie, należało kolonistom przynieść tam wiarę, obyczaj i język szlachcica, tracąc te cechy swej rodzinnej narodowości. Musiał też ten duch narodu mieć w sobie zacność i piękność światłem wiary w obyczaju zastosowanej opromienioną, kiedy przybysz z cywilizowanych Niemiec tak prędko zacierał w sobie cechy rodowe, przybierając za ojczyznę gościnną ziemię. Kiedy cudzoziemcowi nieznającemu ani języka, ani obyczaju i prawa polskiego, koniecznie wypadało zostawić jego własne ustawy i mowę za Łokietka i Kazimierza W. czasów; to za ostatnich Jagellonów już dla tych przybyszów i niemieckie prawo i kazanie zbytecznem było. Kolonizacyą tego rodzaju (jak używana u nas, na obcem prawie), nazwaćby mozna nielogiczną, bo się przedstawia jako *status in statu*; przecież jest ona w naszych dziejach ogromną nauką — okazała skutek różny od zaludniań w innych przedsiębranych krajach. Zamieszkali w Siedmiogrodzie Szeklery, Wołochy i Sasi, od 500 lat żyją obok siebie a przecież niezrównali się w narodowości; jako i Polabianie, Kaszuby w śród Niemców nadbałtyckich, Siązacy w Prusiech — nawet wyższość cywilizacyi niemieckiej nie działa na te ludy, aby narodowość swoją porzucały. U nas Litwa, Żmudź, Ruś, Prusy, kolonizowane Niemcy, w jedno się spoiły — gdzież przyczyna co tak wydatnie odróżnia to zjawisko od przytoczonych w sąsiedztwie? Oto w mądrości prawodawcy, co swój *status in statu* na miłości chrześciańskiej, a zatem na najlepszej zasadzał podstawie. Zdaje nam się (iż acz nieobeznani z prawem) nie pomylimy się gdy, powiemy: że decentralizacya, autonomia przeważa w prawodawstwie naszem i ztąd ta swoboda, wolności publiczne i osobiste, rozlane wszędzie,

*) Prócz źródeł ogólnych w tej sprawie, odesłać można czytelnika do dzieł: Ropla, Stenzla, Bandtkiego, Czackiego, Maciejowskiego, Lelewela; w reszcie do statutów, voluminów, kodeksów, dyplomat: nadto do rozprawki p. St. Marońskiego **o Sołtystwach,** zamieszczonej w Wrocławskiem peryodycznem pismie **Zniczu** — nakoniec do badawczych pism uczonego Alex. hr. Stadnickiego: „**O wsiach wołoskich.**“ (Lwów 1848 w druk. Zakład. Ossol.) „**O kniaztwach we wsiach wołoskich.**“ (Lwów 1853 w druk. Zakład. Ossol.).

piękną chrześciańską tworzyły społeczność; tu powód, że się narodowości zlewały; bo je przemoc jednej a ucisk drugiej, nierozdzielały bezdenną przepaścią; ale spajały węzłem miłości, który względność na prawa drugiego rodzić zwykła. O ile nie chybiono tej zasadzie, sklejały się i jednoczyły: Litwa, Ruś, Prusy, kolnie. — Litwie zostawiono własną administracyą, Prusom swoboby. — Litwa ledwo tylko w osobie królewskiej łączyła się z koroną, a przecież szlachta tych odrębnych narodowości polską tylko była szlachtą. — Gdzie w jednym kraju wiara, ten główny czynnik, była wspólna, tam jedność najsilniejszym węzłem miłości zaciera największe różnice. Jako słońce co najjaskrawsze barwy pielęgnuje w swym blasku, ale je też powoli tysiącznem stopniowaniem do bieli sprowadza; tak światłość wiary jest spójnią plemion drobnych, prowincyi i warstw narodu. (D. n.)

Biecz. Rok 1450.

Kazimirz Jagiełowicz dozwala założyć Bielnię, a na wybudowanie i utrzymanie jej wrębu w lasach królewskich, ustanawiając z tego powodu opłatę.

(Dokończenie. Obacz Nr. 16 Dodat. tygod.)

Eciam volum(us) ut nullus Molendinatorum n(ost)ror(um) **Byeczen**(sium) Molendinorum pro tempore existencium Aquam ip(s)is Ciuibus prohibere audeat, aut aliq(uo)d impedimentum facere in transitu Aque p(rae)sumat, et hoc sine ip(s)orum grani damp|no et preiudicio, super quo Capitaneo n(ost)ro pro tempore ibidem existenti, rcuidendi det(er)mi(n)andi sententiandi, dam(us) plena(m) p(otes)tatem, ita tamen q(uod) et ip(s)i Ciues n(ost)ri Molendinatores in | reformandis ffossatis seu Alueis per quos Aqua decurrit adiuuare erunt obligati et obnoxii, Decer(n)im(us) q(ue) ut om(ne)s Capitanei n(ost)ri ibidem p(ro) tempore ex(iste)ntes p(rae)dictos n(ost)ros Ciues in facto | et Donac(i)one istis tueantur et defendant, Nec ecci(am) soli u(e)l eorum Locatenen(tes) aut Burgraby, seu procuratores ip(s)is Ciuibus in hac concessione et largic(i)one noceant aut impediant | Ceterum damus et Regia n(ost)ra auctoritate concedim(us) Ciuibus iam dictis, in p(rae)dicto Dealbatorio, ex om(n)ibus generib(us) filorum puta Lini Canapi|et Bombic(is) Thelam confectam | et ecciam Golcz, dealbari vigorem, prout hoc in n(ost)ris om(n)ibus Regni dealbatorys, solitum est fierj et consuetum, Rac(i)one cui(us) donac(i)onis et Dealbatory pro fisco n(ost)ro Ciues | p(rae)dicti annis singulis, q(ua)mdiu dictum durabit dealbatorium, de qualibet Pecia seu Stamine al(ia)s Stuky, thele dealbate, octuaginta vlnas et quatuor in se co(n)tinente, tantum | dabunt et soluent q(ua)ntum Dealbatoriu(m) Crosznen(se) a p(rae)dicta pecia, et in alys obuenc(i)onib(us) dat et soluit, Residuu(m) v(er)o ip(s)i Ciues pro se et suis vsibus, more ciuium ciuitatis|p(rae)dicte Crosznen(sis) tollent et leuabunt, In quo ip(s)is plenu(m) posse conferim(us) et donam(us), Inhibem(us) insuper Auctoritate n(ost)ra Regia vniuersis et singulis Regni n(ost)ri subiect(is) | Supposit(is) vtriusq(ue) Status, cui(ns)cumq(ue) gradus condic(i)onis et p(rae)eminencie extiterint, ac|ecc(iam) Ciuib(us) et Incolis Ciui(ta)tis p(rae)fate, Mercatorib(us) et Institorib(us) Ciuitathensibus | et aduenientibus vndiquaq(ue), ne quis illorum per se n(e)l per alium linum Canapum, aut fila per que Thela contexatur in foro emere u(e)l comparare ad ducendu(m) in aliam Ciuitatem aut uillas, sub a(m)mission(e) bonorum suorum, audeat aut quoquomodo p(rae)sumat, P(rae)terea decernim(us) et p(er)p(raese)ntes constituim(us), q(uod) talinm artific(i)oru(m) opera|rij et M(a)g(ist)ri, et linifices in duob(us) miliarib(us) in villis circum Ciuitatem **Byecz** iacentib(us), mane(re) exercendo artificiu(m) nequaq(ua)m p(rae)snmant, exceptis duntaxat T(e)rrigenis| et Nobilib(us), qui in suis p(ri)uilegys a n(ost)ris p(rae)decessorib(us) Regib(us), obtinueru(n)t Libertatem, Ceterum volum(us) hanc n(ost)ram donac(i)o(ne)m ab om(n)ib(us) Regni n(ost)ri Pallatinis Castellanis | Cap(i)t(ane)is Burgrabys P(ro)curatoribus, et eoru(m) Vicesge(re)ntibus teneri firmiter et inuiolabiliter, temporib(ns) eniternis, Non obstantibus ecc(iam) Jurib(us) Ciuitat(is) n(ost)re Sandeczens(is) super t(a)lib(ns) apud an(te)cessores n(ost)ros obtentis, Harum quibus Sigillum n(ost)r(u)m p(raese)ntibus est appensum testimonio l(ite)rarum Actum et Datum **Cracouie** feria| sexta p(ro)xima ante Domi(ni)cam Inuocauit Anno d(o)m(in)i **Millesimo Quadringentesimo Quinquagesimo**, P(raese)ntibus ibidem, Magnific(is) et G(e)n(e)(r)osis Johanne de **Czizow** | Cracouien(si) Predborio de Coneczpole Sandomirien(si) Johanne de Bobrek, **Byeczen**(si), Hincza de Rogowo Rosperien(si) Joanne de Grandi Spiczimirien(si), et Gregorio de | Branecz Radomien(si), Castellanis et alys q(ua)m plu(r)ib(us) fide dignis testibus circa p(rae)missa, Datum per man(us) Magnificorum, Johannis de Coneczpolye, Cancellary | et Petri de Szekoczini Vicecancellary, Regni Polonie, sincere nobis dilectorum

Ad R(e)l(aci)o(ne)m eiusdem Magnifici Johannis de Conecz|Polye Regni Polonie Canc(ellarii) et Capit(anei) Siradien(sis) etc.

Chcemy też, aby żaden z mielników Naszych ***bieckich*** *przy młynach natenczas będących wody zabraniać lub w sprowadzeniu wody przeszkody czynić nie ważył się, a to bez ich znacznej szkody i krzywdy, względem czego Staroście Naszemu tamże naówczas będącemu nieograniczoną moc rozpoznawania, rozstrzygania i wyrokowania dajemy, tak iż Miesszczanie młynarzom przy naprawie przekopów czyli koryt, któremi woda spływa, pomagać będą winni i obowiązani. Postanawiamy także, aby wszyscy Starostowie Nasi tamże pod-ów-czas będący przerzeczonych Miesszczan Naszych przy tej sprawie i darowiźnie zachowali i bronili, i ani sami, ani Zastępcy ich, lub Burgrabiowie albo Wielkorządcy Miesszczanom w nadaniu i udziele tym, nie szkodzili lub nie przeszkadzali. Z resztą nadajemy i powagą Naszą królewską udzielamy wyżwyrażonym Miesszczanom wolność, we wspomnionej bielni płótno z wszelakiego gatunku przędzy to jest lnianej, konopnej i bawełnianej utkane także Golc,2) bielić tak jako we wszystkich królestwa Naszego bielnich jest zwyczaj. Ze względu zaś na tę darowiznę i bielnię przerzeczeni Miesszczanie każdego roku, jak długo wspomniona bielnia stać będzie, od każdej sztuki 3) wybielonego płótna ośmdziesiąt cztery łokcie mierzącej, oddawać będą na skarb Nasz tyle, ile bielnia Krośnieńska od wyrażonej sztuki i w innych przypadkach oddawa; resztę Miesszczanie dla siebie i na własny użytek według zwyczaju Miesszczan krośnieńskich pobierać będą, w czem im zupełną dowolność zostawiamy. Oprócz tego wszystkim w ogóle i w szczególności Korony Naszej Poddanym i Podwładnym obojego Stanu, jakiegokolwiek stopnia, powołania lub godności by byli, niemniej Miesszczanom i Mieszkańcom Miasta rzeczonego, kupcom i przekupniom miejskim lub skądkolwiek przybywającym powagą Naszą królewską zakazujemy: aby żaden ani sam, ani przez kogo innego lnu, konopi lub przędzy, z których wyrabia się płótno, na targu skupować lub przyrządzać, w celu wywożenia do innych miast albo wsi, pod utratą mienia swojego nie śmiał i w żaden sposb nie ważył się. Nadto stanowimy i rozporządzamy, iż wyrobnikom i mistrzom rękodzielnictwa tego, także płóciennikom rzemiosłem trudniącym się we wsiach do dwóch mil około miasta* ***Biecza*** *leżących wcale zostawać nie wolno, wyjąwszy Ziemian i Szlachtę, którzy tę swobodę w przywilejach swych od Królów Poprzedników Naszych otrzymali. Wolą naszą nareście jest, aby wszyscy Królestwa Naszego Wojewodowie, Kasztelanowie, Starostowie, Grodnicy, Wielkorządcy i Zastępcy ich to nadanie Nasze wiecznemi czasy stale i niezłomnie zachowali, w czem także prawa Miasta Naszego Sądca od Poprzedników Naszych na to samo uzyskane przeszkodą być nie mają. Na świadectwo czego pieczęć Nasza u niniejszego zawieszona. Działo się i dano w* ***Krakowie,*** *piątek przed niedzielą wstępną, lata Bożego* ***Tysiąc Czterysta Piećdziesiatego,*** *w przytomności Wielmożnych i Rodowitych: Jana z* ***Czyżowa*** *krakowskiego, Przedbora z Koniecpola sądomirskiego, Jana z Bobrku* ***bieckiego,*** *Hinczy z Rogowa rozpierskiego, Jana z Grąd spicimirskiego i Grzegorza z Brańca radomskiego, Kasztelanów tudzież innych wiarygodnych przy tem obecnych świadków wielu. Dano przez ręce Wielmożnych Jana z Koniecpola Kanclerza i Piotra ze Szczekocin Podkanclerzego Korony polskiej, szczerze Nam miłych.*

Pod tą osnową umieszczony po prawej stronie przypisek:

Według referatu tegoż Wielmożnego Jana z Koniecpola, Kanclerza koronnego a sieradzkiego i t. d. Starosty.

Oryginalny dokument, z którego powyższy odpis w r. 1850 zdziałaliśmy, pisany pismem gockim na pargaminie. Na stronie odwrotnej tej samej, jak się zdaje, co sam przywilej ręki, napis taki:

P(ri)uilegiu(m(Dealbatorij Ciuitat(is) Byecz Anni 1450. | *Przywilej na Bielnię Miasta Biecza z r. 1450.*

A drugi napis głoski łacińskiemi:

Erectio Dea(l)batorij Biecen(sis) TSC. Nro. 54. | *Założenie Bielni bieckiej.*

We Lwowie 25go września 1853.

Wolański Fr.

Przypiski.

2) Gatunek płótna. — 3) Pecia albo Petia, z francuzkiego *Piece* t.j. sztuka; Stamen oznacza osnowę.

Główny Redaktor **M. Szrzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowej.